

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

УДК 821.161.2-32Коб.09

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2023.4.1>

О. В. МЕЛЕНЧУК

кандидат філологічних наук,

асистент кафедри української літератури,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна

Електронна пошта: o.melenchuk@chnu.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0002-1382-7360>

В. А. ЧОЛКАН

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української літератури,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна

Електронна пошта: v.cholkan@chnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-6635-2493>

ПРОБЛЕМА ЗЛОЧИНУ У МАЛІЙ ПРОЗІ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

У статті проаналізовано художні твори О. Кобилянської, в яких порушено проблему злочину, зокрема вбивства з різних мотивів: з необережності, умисне – з корисливою метою та як помста і розплата. Зазіхання на чуже стало причиною злочину у новелах «Але Господь мовчить» та «Місяць», подружня зрада та перелюб із заміжною жінкою призвели до трагедії у новелах «Пресвятая Богородице, помилуй нас!» і «Путіфара», пияцтво й сімейне насильство позбавило життя героя з новели «Огривай, сонце...», необережне поводження зі зброєю стало фатальним у новелі «Московський гвер». Проблема вбивства постає також у творах, що за жанрово-стильовими ознаками вписуються у жанр казки («Ворожки» та «Пан чародійник»).

З погляду християнства вбивство – один із найтяжчих гріхів, зчаста причиною якого є спокуса, якій піддаються герої творів О. Кобилянської та зумисне позбавляють життя інших. З'ясовано, що більшість злочинів мають причинно-наслідковий характер й були скоєні у стані сильного емоційного збудження, рідше – через продуманий характер. Кожен із героїв-вбивців розплачується за вчинений гріх як не душевними стражданнями, то позбавленням волі та втратою власного життя.

Емоційно-підсилювальну функцію у новелах О. Кобилянської виконують символи та художні деталі, що увиразнюють оповідь, підкреслюють сюжетно-композиційну складову творів. Виокремлено та розкрито символізм таких художніх образів, як: місяць, сонце, годинник, очі, сокира, жаба, яблуна. Водночас узагальнено, що окрему роль в аналізованих творах відіграє природа, яка є безпосереднім учасником подій. Її стан безпосередньо відповідає психології та внутрішньому світу героїв. Важливою деталлю є те, що факт злочину відбувається у темну пору доби.

Ключові слова: місяць, сонце, злочин, вбивство, емоційний, помста, гріх, зрада, природа.

Постановка проблеми. У контексті апелювання до проблеми злочину у творчості О. Кобилянської, письменниця культивує тему вбивства, що розкривається у багатьох творах малої прози, зокрема у новелах «Місяць» (1911), «Пан чародійник» (1911), «Але Господь мовчить» (1927), «Огривай, сонце...» (1927), «Пресвятая Богородице, помилуй нас!» (1927), «Московський гвер» (1928), «Ворожки» (1928), «Путіфара» (1931) тощо. За спостереженням дослідниці творчості О. Кобилянської Я. Мельничук, вони нагадують твори кримінального

(детективного) жанру [Мельничук : 91]. Тема насильницького позбавлення життя показана з різних мотивів: умисне вбивство – з корисливою метою; як помста і розплата; з необережності. Окремі аспекти означеної проблеми розглядали у своїх дослідженнях В. Антофійчук, С. Кирилук, І. Процик та ін.

Мета і завдання статті. На основі згаданих художніх творів детально простежити, як варіюється у них проблема злочину та що спонукало героїв ставати на хибний шлях й чим були зумовлені їхні дії, скоюючи один із найтяжчих гріхів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Актуальність зазначеної проблеми сягає ще біблійних часів, бо одна із Господніх заповідей гласить: «Не вбивай, а хто вб'є, підпадає він с'удові» (Матвій, 5: 21) [Біблія : 895]. Вбивство, як один із найтяжчих гріхів, породжується спокусою, як, наприклад, у новелі «Місяць». У Біблії сказано: «Від спокус горе світові, – бо мусять спокуси прийти; надто горе людині, що від неї приходить спокуса» (Матвій, 18:7) [Біблія : 911]. Візник Георгій спокусився на золотий годинник семінариста Миколи, котрому дісталася дорога річ від покійного батька-панотця. Очі візника «були мов гіпнозом приковані» до золотого часоміра й нав'язливі думки дістати його за будь-яку ціну не давали спокою. Внутрішній конфлікт героя наростає, він продумує способи здобути бажане. З одного боку, розуміє відповідальність перед законом, з іншого – ним керує емоція та жадоба: «Мати, посідати той годинник... дотикатися його... дивитися на нього видалося йому нараз таким щастям, що йому від того уявлення неначе душу роз'яснило» [Кобилянська : 53]. Чоловік умисно позбавляє життя юнака з метою заволодіти коштовністю. У момент розправи Микола благально просить змилюватися над ним і не відбирати дорогу йому річ, не вдаватися до гріха, натомість у відповідь чує: «Гріха я не боюся», «Господа не боюся». Незважаючи на те, що візник втрачає самовладання, затьмарюється його свідомість, коли уже не може зупинитися, що схоже на стан фізіологічного афекту, найголовніше – він порушує Божий Закон, й гріх кваліфікується тут як навмисний.

Символічний образ місяця, який у творчості О. Кобилянської відіграє важливу роль й на цьому акцентує у своєму дослідженні І. Прощик, підсилює емоційну складову твору. Місяць стає свідком вбивства, уособлює внутрішній стан героя та є символом несвідомого [Прощик : 129], постійного нагадування про злочин: «Йому ввижається вбитий, причуваються слова «місяць-свідок», бачить і сам той незмінений місяць, котрого сріблясте сяйво допроваджує його до божевілля, й він терпить пекельні, тайні муки» [Кобилянська : 60].

Водночас центральний предметний образ годинника, його символіко-сміслові значення розкривається у площині виміру часу,

пов'язаного із долями героїв новели. Стрілки годинника зупиняються й показують «три чверті на першу», що символізує час смерті юного богослова. Досліджуючи поетику межі в українській прозі *fin de siècle*, за слушним твердженням С. Кирилюк, «Золотий годинник семінариста з новели «Місяць» не лише означає межу його життя (зупинений час – це «межа»), а й межу, за якою починається інший вимір долі його „убійника”» [Кирилюк]. Зрозумілим є те, що найгірший суд не той, який позбавляє волі, а той, коли найважчою розплатою за злочин є відчуття провини, втрата внутрішнього спокою, зумовленого моральним бичуванням, докорами сумління. Вбивця карається, душевно страждає, допоки таємниця гріха не вивільняється з власної свідомості. Арешт візника виявився ще одним способом полегшення внутрішніх тортур. Німецький філософ І. Кант відзначав тотожність злочину та покарання, зокрема те, що правове покарання, порівняно із природним, лише позбавляє волі, натомість внутрішнє відчуття провини завдає невимовних душевних тортур. Здавалося б, омріяна коштовність зробить чоловіка щасливим, покращить його добробут, натомість вона стає мотивом не лише для позбавлення життя невинної особи, а й прирікає вбивцю та його родину на нещастя. Зрештою, у новелі «Місяць» свідомість вбивці еволюціонує – від «не боюсь гріха» до уповання на Божу ласку та молитву.

З корисливою метою скоює навмисне вбивство і герой новели «Але Господь мовчить». Мафтей спокусився на тітчині гроші, виручені нею від продажу корови. Чоловік помилково зарубав свою дружину, котра помінялася з тіткою Калиною Майстрючкою місцем для сну, коли та гостювала у їхній хаті. Заволодіння чужими коштами спровокувало чоловіка на тяжкий злочин, який став для його сім'ї фатальним, спричинивши божевілля убивці: «[...] До нікого словом не обзивався, лиш очі його, великі, сірі, проникаючі очі стратили свій вираз і виявили вічну темінь ума» [Кобилянська : 246].

Як і в новелі «Місяць», у фокус уваги потрапляє важлива художня деталь – очі, що є виразником внутрішнього світу персонажів та суттєво увиразнюють їхню портретну характеристику: «[...] Микола перелякався тих очей.

Ніколи в житті не бачив він такої страшної жадоби, як у цій хвилі в очах свого ученика», «Мужик ще стояв перед ним і дивився на нього з-під густих чорних брів неспокійно і блискучими очима» («Місяць») [Кобилянська : 48–49] або «[...] Звернув на неї свої великі сірі, майже проникаючі очі допитливо», «Їх погляди стрінулися і, неначе схоплені на лихим учинку, розбіглися» («Але Господь мовчить...») [Кобилянська : 243]. Очі виявляють те, що зароджується в душі героїв, спровокованих власною жагою заволодіти чужим.

З інших мотивів, з погляду помсти та розплати, розкривається тема вбивства у новелах «Огривай, сонце...», «Пресвятая Богородице, помилуй нас!», «Путіфара». Так, причиною злочину в новелі «Огривай, сонце...» стає пияцтво та застосування фізичної сили до дружини, котра, не витримуючи чоловікових знущань, вкорочує йому віку. В образі Санди Климихи показано жертву сімейного насилля. Розпач і безвихідне становище жінки, яка керується холодним розумом і розрахунком, змушують вдатися до радикальних дій. Жінка живе з відчуттям порожнечі всередині, бо з вбивством чоловіка її внутрішнє світло згасло. З одного боку, Санда звільняє себе від чоловікової агресії, а з іншого – вбивством завдає психологічної травми власним дітям, котрі стають свідками страшного злочину, та прирікає їх на сирітство. До слова, Л. Ковалець окремо акцентувала свою увагу на художніх образах дітей та їхній психології у статті «Діти в художньому світі Ольги Кобилянської» [Ковалець], в якій деталізує на внутрішніх переживаннях Павлика та Зоні.

Показовим є те, що у новелі «Огривай, сонце...», як і в інших творах О. Кобилянської, природа виступає безпосереднім учасником подій, виконує естетичну функцію, її стан психологічно накладається на внутрішні переживання героїв. Аналогічно у новелі «Місяць» вбивство відбувається у нічний час, свідком якого виступає місячне сяйво. Темрява в хаті співвідноситься з нав'язливим страхом, який діти відчувають вночі, бо ж мама може і їх зарізати. Присутній образ сокири посилює дитячу фобію за власне життя. Діти рятують його своєю безсонністю. Увиразнює авторську розповідь зимова пора, коли природа, паралізована холодом і снігами, завмерла в очікуванні

сонця і тепла. Вчинивши злочин, Санда, наче кайданами, скувала власну душу, яку огортав холодний морок. Прихід весни у творі можна трактувати як ознаку змін, внутрішнього переродження: «Сонце так гарно присушило, і з землі силоміць зелень витягає. Аж легко на серці робиться. А то зима ніби душу каменем привалила, життя відбирала» [Кобилянська : 232], – зізнається Санда у розмові з сільськими газдами, котрі завітали до неї у справі оренди землі. Час пробудження природи із зимового сну означило зміни у долі героїв та співпадає з виявленням Сандино злочину, яка розплачується власною свободою, а відтак і смертю. Певну смислову роль виконує символічна назва твору, яка вказує на наскрізний образ сонця, яке не огріло, а обпекло, зранило загублену душу головної героїні.

У стані афекту скоює вбивство паламар Федь Дзвонар у новелі «Пресвятая Богородице, помилуй нас!». Зовнішній опис і характеристика героя аж ніяк не вписуються в образ вбивці: «Мужчина незвичайного росту, склад тіла мов з граніту, з обличчя темний, з чорним лискучим, над чолом рівно підстриженим волоссям і зі спадаючими на плечі кучерями. Руки жиливі, обличчя правильних рис, карі очі аж горіли з блискучих чорних зіниць, постать незвичайно характерна» [Кобилянська : 248]. Був добрим газдою, разом із дружиною трудилися на благо сім'ї. У їхніх стосунках панувала повна ідилія. Подружжя шанувало та леліяло одне одного. «[...] Дбав про неї, як про свою совість», «як дуфав я на ню», – зізнавався своєму співрозмовникові Федь Дзвонар. Втручання третьої сторони вносить дисбаланс у їхній гармонійний світ, підриває довіру, що зрештою обертається сімейною трагедією. Подружжя зрада дружини спровокувала чоловікову лють, який покалічив коханця та у сильному нервовому потрясінні, на межі безпам'ятства, розправився з невірною жінкою. Як можливість спокутати свій тяжкий гріх після відбування покарання у в'язниці, Федь віддався Богові, прислужуючи у церкві паламарем. Молитва за спасіння душі до Пресвятої Богородиці – ознака щирого каяття й усвідомлення свого ганебного вчинку.

Поплатився життям за перелюб із заміжною жінкою герой новели «Путіфара» – моло-

дий хлопець Микола. У «Книзі приповістей Соломонових» у вірші «Хто чинить перелюб, той знищує душу свою» сказано: «Бо заповідь Божа – світильник, а наука – то світло, дорога ж життя – то навчальні картання, / щоб тебе стерегти від злосливої жінки, від облесливого язика чужинки. / Не жадай її вроди у серці своїм, і тебе хай не візьме своїми повіками, – / Бо вартість розпусної жінки – то бóханець хліба, а жінка заміжня вловлює душу цінну» (Соломон, 6: 23–26) [Біблія : 599]. Цим словам відповідає характерний образ заміжньої Зоїци, з котрою Микола потайки зустрічався: «[...] Де його не побачить, то зараз до бесіди затягає. [...] Солодка на словах [...]» [Кобилянська : 265]. У фіналі твору розкривається підступність Зоїци, котру разом із коханцем зненацька застав чоловік та, вигороджуючи себе, жінка спровокувала вбивство хлопця: «– Рятуй мене! *Отсей тут*, – вона вказала на Миколу, – він уже здавна, як походить, каже, що любить мене, домагався мене... а... сьогодні на самоті вдалося се йому. Переміг мене. Рятуй!» [Кобилянська : 267]. Зоїца без найменшого почуття провини прирекла коханця на погибель: «Вона вибелькотіла сі слова без віддиху, без краплі крові в лиці, і кинулась мужчині на груди... Чоловік поглянув у її лице... Очі заіскрилися в нього, він вхопив одним махом за сокирою, що звисала недбало через рамено, прискочив ближче і, заки сидячий опам'ятався, він втопив її ззаду в голову молодого, що відразу надвоє розкололася» [Кобилянська : 267]. Якщо герой новели «Місяць» вдався до злочину через роздуми та вагання, то герої новел «Пресвятая Богородице, помилуй нас!» і «Путіфара» рішення приймали блискавично й діяли несвідомо, у стані сильного емоційного збудження. Зрада як психологічна травма викликає в героїв емоційний біль, за яким стоїть помста як наслідок миттєвої реакції.

О. Кобилянська, порушуючи проблему моральності шлюбного життя, нівелює гендерні стереотипи щодо зрадників і зраджених. Суб'єктом гріха письменниця змальовує жінку, яка порушує закон патріархального суспільства, прирікаючи себе не так на осуд інших, як на власну погибель. Водночас героїні О. Кобилянської – покірні та добрі господині, люблять і шанують своїх чоловіків. Зі слів Федя Дзвонаря,

його дружина відзначалася великою охайністю: «Чистота, яку вмiла моя жінка утримувати в хаті, знадвору на стінах, на приспі, на вікнах, межі грядками і в садку, була така велика, якої я по других хатах в цілiм селі не бачив» [Кобилянська : 250–251]. Крім того, подружжя догоджало одне одному: «Про мене дбала моя жінка так само. Не було неділі, свята, щоб моя сорочка не блистіла проти сонця, аж око сліпила. [...] Коли я заробляв гроші, купував я їй щось нового. То хустку з шовку з френзлями – як любила, то короткий шовком вишиваний киптарик... то нову спідницю чорну чи червону, все в квіти, або, було літом, на дні голубім чи кукурудзянім в кліточки – в перстені. А сорочки з тонкого полотна з циркою... і, повбиравшись чисто, ми оттак ішли обоє дорогою разом – і я радувався... я був гонорний» [Кобилянська : 251]. Вчинок дружини Федя Дзвонаря піддатися гріховній спокусі має невмотивований характер, на протипагу Зоїциній зраді, котра не мала дітей та боялася свого ревнивого чоловіка. «Мій чоловік лихий, – зізнавалася вона Миколі. – Що мені робити? Люблю його, бо не можу інакше, а й боюся його. Він ревнує навіть, як і щеня погладжу» [Кобилянська : 264]. Зустрічі з коханцем були для неї емоційною потребою, під час яких шукала відраду у спілкуванні. Символічно, у новелах «Огривай, сонце...» та «Путіфара» зроблено акцент на образі сонця, що заходить, символізуючи згасле життя.

Проблему вбивства з необережності порушено в новелі «Московський гвер». Трагедії можна було уникнути, якби колишній вояк Кость Бранчук, повернувшись із війни, добровільно здав зброю. Під час ревізії чоловік надійно заховав від жандармів рушницю, яку згодом брав на полювання, бо з особливою пристрасною любов'ю любляв убивати тварин. Це заняття коштувало героєві життя його зятя. Не встигнувши вистрілити у здобич, з появою жандарма, Кость Бранчук змушений був швидко заховати заряджену зброю на возі з дровами, де вона автоматично вистрілила у молодого чоловіка. Необережне поводження зі зброєю призвело до трагічних наслідків. У стані шоку чоловік утікає до лісу, де його відшуковують жандарми та приводять побитого додому. Фізично Кость Бранчук не витримує та згодом поми-

рає. З одного боку, предметний образ рушниці символізує пам'ять про війну, а з іншого – вияв людської пристрасті та забаганки, яка призвела до трагічного фіналу.

Проблема вбивства актуалізується і у творах О. Кобилянської з елементами фантастичного, що тяжіють до жанру казки – у «нарисі» «Ворожки» та новелі «Пан Чародійник». До слова, окремо «освоєння фантастичних елементів» у творчості письменниці простежувала С. Кирилюк, підкресливши, що «послугуючись насамперед ними як “прийомом”, зокрема у творах, в основі яких реальні “історії”, вона розширює цим жанрово-стильовий діапазон української прози» [Кирилюк : 29]. В етнографічно-побутовій новелі з елементами казково-містичного «Ворожки» постає образ понад тридцятирічної незаміжньої Василки Пазюк, котра з року в рік з нетерпінням очікує на свого судженого, ворожить на Андрія сама та ходить до ворожок, але омріяний чоловік так і не з'являється на горизонті її життя. За порадою ворожки, відрубати голову першій зустрічній тварині, по дорозі обезголовлює жабу. За народним повір'ям вбивати жабу вважається гріхом, бо, начебто, вона уособлює душу людини: «[...] Жабу вбивати значило те саме, що вбити чоловіка або жінку, і що це був гріх. Знали це лиш відьми і ворожки» [Кобилянська : 261]. З погляду міфології, під час всесвітнього потопу люди були перетворені у жаби, тому прийде час і вони назад повернуться до свого первісного вигляду. У творі в жабу обернена донька ворожки. Через своє ворожіння матір спричинилася до смерті власної дитини. Натомість Василка цим учинком здобула собі чоловіка, який був зятем ворожки. У творі, окрім всього, засуджується гріховна діяльність ворожбитів. Адже за гріхи розплачуються найрідніші люди.

У новелі «Пан чародійник», що за своїми жанрово-композиційними й стильовими особливостями відповідає жанру казки, вбивство як злочин є наскрізним мотивом. Відправною точкою, що зумовлює подальший розвиток подій у творі, стає вбивство з необережності улюбленого панського пса, після чого головний герой, вбогий стрілець, піддається різноманітним випробуванням, що властиво для казкового сюжету. Головний герой потрапляє у непросту ситуацію, коли змушений виконати

поставлене паном завдання, від чого залежатиме його подальша доля: «З власної волі стрілив ти у вірну собаку мою, тим і припало тобі виконати вірно мого розказу, заким або згинеш, або вийдеш славно на волю» [Кобилянська : 308]. Таким чином, за панським присудом чоловік отримує шанс спокутати свою провину та zarazом врятувати собі життя. Перше, піти в ліс і шукати того, «чого досі не видів ніколи», а друге – загадка від найстаршого розбійника, в якій було закодовано виконання п'яти завдань: 1) «убити те, що-сь не бачив»; 2) «абись з'їв, що на світі не було»; 3) «абись убив шістьох, а ті шість, аби убили дванадцятьох»; 4) «абись стежкою ішов, і стежку на плечах [...] приніс»; 5) «абись до панівки вогню зробив, і веселостію її розпалив» [Кобилянська : 311]. Тут двічі фігурує завдання «вбити» як можливість врятувати собі життя – з одного боку, а з іншого – врятувати розбійницьку гріховну душу: «[...] Старому розбійникові, вроїлось, що лиш невинний і добрий чоловік може спасти його душу, [...] не прогрівши при тім убійством» [Кобилянська : 313]. Вбивство як факт протиправної дії, у творі виконує іншу смислову роль і трактується як очищення, звільнення від зла. Вбогий стрілець стає посередником між добром і злом. Він обраний, щоб врятувати розбійницьку гріховну душу, очистити її перед відходом у світ мертвих. Розкаяння старого розбійника за свої гріхи не очищує його душу сповна, бо за скоєний найбільший гріх – вбивство батьків – не буде йому прощення.

Оруддям злочину символічно виступає палиця з яблуні, якою старий розбійник колись позбавив життя батька й матір. З яблуневого батога, поливаного грішником водою, виростає дерево і плодоносить: «Бо дерево має надію: якщо буде стяте, то силу отримає знову, і парост його не загине; якщо постаріє в землі його корінь і в поросі вмре його пень, то від водного запаху знов зацвіте і пустить галуззя, немов саджанець» (Йов, 14: 7–9) [Біблія : 491]. Плодове дерево уособлює рід і потомство, що помирає та народжується знову у новому поколінні. Натомість у творі плоди – це набуті гріхи, які відпадають з гілок і є прощеними. Однак на гіллі символічно залишаються два яблука, що нагадують гріх про убитих батьків, який не має свого прощення.

Висновки. Інша справа, коли вбивство породжується війною, де діють не ті закони. Убити ворога – не гріх, бо йдеться про захист Батьківщини, яка прирівнюється до рідної матері. А хто поляже за вітчизну, той знайде вічне спасіння, – читаємо, наприклад, у творі давньоукраїнського письменника А. Радивиловського «Слово 1-е часу війни...». «Я не вбив нікого, крім ворога, що й нас не щадив, – каже герой новели О. Кобилянської «Туга» Микита Білий.

Отже, у малій прозі О. Кобилянської у ролі злочинців постають різні типи літературних героїв: візник-убивця, матір-убивця, син-убивця, чоловік-убивця. Одні скоюють найтяжчий гріх у стані емоційного збудження, яке має причинно-наслідковий характер, а дехто – з погляду конкретного наміру вбити, що є способом розправи з противником. За скоєний гріх злочинці караються душевними стражданнями, позбавленням волі та втратою власного життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / пер. проф. І. Огієнка. Українське Біблійне Товариство, 2009. 1151 с.
2. Кирилюк С. Людина у світі і світ у людині : елементи фантастичного у творчості Ольги Кобилянської // Національна своєрідність української літератури фентезі. Збірник матеріалів наукових семінарів Центру з Дослідження Літератури Фентезі при Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (22 листопада 2017, 27 квітня 2018) / Ред. Рязанцева Т. М., Канчура Є. О. Київ, 2019. С. 21–30.
3. Кирилюк С. Поетика межі в українській прозі fin de siècle. URL : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/22384/1/%D0%A1%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B0%20%D0%9A%D0%98%D0%A0%D0%98%D0%9B%D0%AE%D0%9A%20%28%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B2%D1%86%D1%96%29.pdf>
4. Кобилянська О. Зібрання творів : у 10 т. Т. 2 : Новели. Оповідання. Поезії в прозі / Упорядкув. : В. І. Антофійчук, С. Д. Кирилюк, Я. Б. Мельничук ; прим. : В. І. Антофійчук, С. Д. Кирилюк. Чернівці : Букрек, 2014. 476 с.
5. Ковалець Л. Діти в художньому світі Ольги Кобилянської // Ольга Кобилянська – письменниця і громадянка : національне і загальнолюдське. До 140-річчя від дня народження. *Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філологія.* Вип. 216–217. : зб. наук. пр. Чернівці : Книги – XXI, 2004. С. 43–46.
6. Мельничук Я. Місце творів Ольги Кобилянської 1920–1930-х рр. у художній спадщині письменниці // Ольга Кобилянська – письменниця і громадянка : національне і загальнолюдське. До 140-річчя від дня народження. *Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філологія.* Вип. 216–217 : зб. наук. пр. Чернівці : Книги – XXI, 2004. С. 90–93.
7. Процик І. Психологізм і символіка оповідань О. Кобилянської // *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича* : зб. наук. праць. Вип. 697–699 : Слов'янська філологія. / Наук. ред. Б. І. Бунчук. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2013. С. 127–131.

REFERENCES

1. Bibliia abo Knyhy Sviatoho Pysma Staroho y Novoho Zapovitu (2009) / per. prof. I. Ohiiienka. Ukrainske Bibliine Tovarystvo.
2. Kyryliuk S. (2019) Liudyna u sviti i svit u liudyni : elementy fantastychnoho u tvorchoosti Olhy Kobylianskoi // Natsionalna svoieridnist ukrainskoi literatury fentezi. Zbirnyk materialiv naukovykh seminariv Tsentru z Doslidzhennia Literatury Fentezi pry Instytuti literatury im. T. H. Shevchenka NAN Ukrainy (22 lystopada 2017, 27 kvitnia 2018) / Red. Riazantseva T. M., Kanchura Ye. O. Kyiv, pp. 21–30.
3. Kyryliuk S. Poetyka mezhi v ukrainskii prozi fin de siècle. Retrieved from: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/22384/1/%D0%A1%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B0%20%D0%9A%D0%98%D0%A0%D0%98%D0%9B%D0%AE%D0%9A%20%28%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%B2%D1%86%D1%96%29.pdf>
4. Kobylianska O. (2014) Zibrannia tvoriv : u 10 t. T. 2 : Novely. Opovidannia. Poezii v prozi / Uporiadkuv. : V. I. Antofiichuk, S. D. Kyryliuk, Ya. B. Melnychuk ; prym. : V. I. Antofiichuk, S. D. Kyryliuk. Chernivtsi : Bukrek.
5. Kovalets L. (2004) Dity v khudozhnomu sviti Olhy Kobylianskoi // Olha Kobylianska – pysmennytsia i hromadianka : natsionalne i zahalnoliudske. Do 140-richchia vid dnia narodzhennia. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Slovianska filolohiia.* Vyp. 216–217. : zb. nauk. pr. Chernivtsi : Knyhy – KhKhI, pp. 43–46.
6. Melnychuk Ya. (2004) Mistse tvoriv Olhy Kobylianskoi 1920–1930-kh rr. u khudozhnii spadshchyni pysmennytsi // Olha Kobylianska – pysmennytsia i hromadianka : natsionalne i zahalnoliudske. Do 140-richchia vid dnia narodzhennia. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Slovianska filolohiia.* Vyp. 216–217. : zb. nauk. pr. Chernivtsi : Knyhy – KhKhI, pp. 90–93.

7. Protsyk I. (2013) *Psykhologizm i symbolika opovidan O. Kobylianskoi* // *Naukovyi visnyk Chernivetskoho natsionalnoho universytetu imeni Yurii Fedkovycha* : zb. nauk. prats. Vyp. 697–699 : Slovianska filolohiia. / Nauk. red. B. I. Bunchuk. Chernivtsi : Chernivetskyi nats. un-t, pp. 127–131.

O. V. MELENCHUK

Candidate of Philological Sciences,

Assistant at the Department of Ukrainian Literature,

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine

E-mail: o.melenchuk@chnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-1382-7360>

V. A. CHOLKAN

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Ukrainian Literature,

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine

E-mail: v.cholkan@chnu.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0002-6635-2493>

CRIME ISSUE IN THE SHORT PROSE OF OLHA KOBLYANSKA

The article analyzes the literary works of O. Kobylanska, focusing on the portrayal of the crime issue, particularly murders for various motives: accidental killings, intentional acts with lucrative impulse, as well as revenge and retribution. Encroachment on someone else's property became the cause of crime in the novellas “But the Lord is Silent” and “The Moon”, while marital betrayal and adultery with a married woman lead to tragedy in the novellas “Holy Mother of God, Have Mercy on Us!” and “Putifara”. Alcoholism and domestic violence took the life of the hero from the novel “Warm the Children, O Sun”, and careless handling of weapons becomes fatal in the novel “Moscow Gweru”.

The problem of murder also emerges in works that, in terms of genre and style, fit into the fairy tale genre (“Vorozhka” and “Mr. Wizard”).

From the Christian perspective, murder is considered one of the gravest sins, often stemming from temptation, which the characters of Kobylanska's works succumb to and deliberately take the lives of others. It is established that most crimes have a cause-effect nature and are committed in a state of intense emotional excitement, occasionally through premeditation. Each murderer pays for their sin with either emotional suffering, loss of freedom, or their own life.

In Kobylanska's novellas, symbols and artistic details serve an emotionally-enhancing function, vividly illustrating the narrative and emphasizing the plot and compositional components of the works. The symbolism of artistic images such as the moon, sun, clock, eyes, axe, frog, and apple tree is highlighted and explored. Simultaneously, it is generalized that nature plays a significant role in the analyzed works, acting as a direct participant in the events, with its condition corresponding to the psychology and inner world of the characters. It is crucial to note that the crimes often occur during the dark hours of the day.

Key words: moon, sun, crime, murder, emotional, revenge, sin, betrayal, nature.